

Sámi parlamentáralaš ráđi dálkkádatpolitihkalaš strategiija

Dohkkehuvvon Sámi parlamentáralaš ráđis 14.04.2010

Sámi parlamentáralaš ráđdi rávida ON:a Olmmošvuoigatvuodaráđi go mearrádusástis ja doaimmastit¹ deattuha oktavuoda gaskkal dálkkádatrievdameiid ja máilmmiviidosas (universála) olmmošvuoigatvuodaid, ja go sii nu čielgasit orrot vuhtiiváldimen álgoálbmogiid hearckes dili dálkkádatrievdameiid oktavuodas. SPR oaidná ahte doaibmabijut dálkkádatrievdameiid oktavuodas váikkuhit mángga iešguđet vugiin álgoálbmogiid olmmošvuoigatvuodaide, danin ferte álgoálbmogiid jietna gullot čielgasit maiddái máilmmiviidosas dálkkádatrievdadansiehtadallameiid oktavuodas.

SPR oaidná dálkkádatrievdameami stuorit oktavuodas: dan joatkašuhtti birasnoađuheami ja maid lassánan ávkkástallan luondduriggodagain dagaha váddáseabbon doaibmat dávgasit ja heivehit sámi ealáhusaid ja ealáhusámiid /birgenlágiid rievdaduvvon dálkkádahkii. SPR čuoččuha ahte deataleamos vuohki sámi servodahkii heivehit nuppástuvvan dálkkádahkii lea unnidit daguid hávváiduhittit ja seammás lasihit sámi olbmuid, eallibiid ja luonddu seailuheami.

Globála hástalus dego dálkkádatrievdameami sáhtá dušše čoavdit ovttasbarggu bokte ja vuhtii váldimii dan buoremus visot dieđuin mat gávdnojit – sámi máhttu lea danin oalle deatalaš dálkkádatoktavuodas ja deatalaš oassi dán hástalusas čovdosis.

Sámegiella ja dan sisttisdoallan klassifiserenvuogádat fievrreda sápmelaškultuvrra ja dan árbevieruid buolvvas bulvii. Dálkkádatrievdama ráhkkananplánas ja vuogáiduvvama resurssaid várremis galgá válđojuvvot vuhtii sámegiela sajádat ja dorvvastuvvot sámegiela seailun. Sámegiela ja dan ealáhusaide laktáseaddji dieđu seailun gáibida, ahte sámeealáhusat seilot eallinfámolažžan.

Sámedikkat galget bastit oassálastit dásseárvosaččat dálkkádatrievdamii guoskevaš mearrádusdahkanproseassaide nášuvnnalaš ja riikkaidgaskasaš dásis. Sámedikkiide galgá addot stuorát mearridanváldi iežaset guovllus hálddašeapmái ja stivremii, daningo dat addá buoremus vejolašvuodaid vuogáiduvvat dálkkádatrievdamii sámi kultuvrra vuolggasajiid dáfus.

SPR oaidná, ahte Suoma ja Ruota stáhtat galgaba ratifiseret ILO 169 -soahpamuša² ja stáhtat galget váldit ON:a julggaštusa eamiálbmogiid vuoigatvuodain oassin nášuvnnalaš lágaide. Stáhtat galget dorvvastit sámiiid olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama maid dálkkádatrievdamis. SPR gáibida, ahte davviriikkalaš sámesoahpamuš³ ratifiserejuvvo johtilit áššedovdijoavkku buktin evttohusa mielde. Soahpamuš dagašii vejolažžan sámi kultuvrra ovddideami golmma stáhta guovllus sámi kultuvrra vuolggáčuoggáin. Dát dagašii dálkkádatrievdamii vuogáiduvvama álkibun ja dorvvastivččii sápmelaččaid olmmošvuoigatvuodaid ollašuvvama.

SPR gáibida, ahte Meksikos juovlamánus 2010 Ovtastuvvan Nášuvnnaid (ON) dálkkádatrievdamii guoskevaš rápmaoktasaščoahkkimis⁴, COP16-dálkkádatráđđádallamiin galgá sohppojuvvo lágalaččat čadni bázahuseahpádusain ja soahpamuša rihkkuma sánkšuvdnaortnegis. SPR gáibida, ahte eatnanspáppa gaskaliekkasvuhtadilli ii oáččo loktanit badjel 1,5 celsiusceahki. Dán stuorát

¹ Resolution 7/28, 28 March 2008, Resolution 10/4, and Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the relationship between climate change and human rights (A/HRC/10/61). Resolution 10/4, para 7 and 8 explicitly mention indigenous peoples among the most vulnerable groups who will feel the most acute affects of climate change:

” Recognizing that will these implications affect individuals and communities around the world, the effects of climate change will be felt most acutely by those segments of the population who are already in vulnerable situations owing to factors such as geography, poverty, gender, age, indigenous or minority status and disability,”

² C169 The Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (International Labor Organisation ILO)

³ Nordisk samekonvensjon. Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe. 2005.

⁴ United Nation’s Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 1994.

liekkasvuodadili lohtaneapmi livččii buktit váikkuhusaid, maid lea veadjemeahttun ávaštit ja mat jáhku mielde uhkidivčče árktalaš eamiálbmogiid kultuvrra eallinvejolašvuodaid mángga sajes máilmmis. Stáhtat, mat eai deavdde bázahusgáibádusaid, galggašedje máksit mearkkašahti sáhkuid jahkásaččat. Sáhkuid geavahivčče ovddidanriikkaid bázahuskeahtes energijabuvttadanhámiid ovddideapmái. Soahpamuša ollašuvvama várás ferte vuodđuduvvot riikkaidgaskasaš orgána ON:a vuollásazžan. Dan oktavuhtii galgá vuodđuduvvot eamiálbmotorgána, mii bearráigeahččá soahpamuša ollašuvvama ja dan váikkuhusaid eamiálbmogiidda.

SPR gáibida, ahte bázahusat galget geahpeduvvot mearkkašahti láhkai. Kioto protokollas⁵ bázahusaid geahpedeami veardádallanmuddun lea addojuvvon jahki 1990. SPR oaidná, ahte dušše ovttá jagi bázahusaid ásaheapmi veardádallanmuddun gieđahallá eará stáhtaid eahpedásseárvosaččat ja dahká vejolažžan dili, mas geavatláččat muhtun riikkat eai dárbbas dahkat ollenge bázahusgeahpádusaid. SPR evttoha, ahte veardádallanmuddun livččii stáhtaid gaskamearaláš bázahusat jagiin 1990-2000. SPR gáibida, ahte stáhtat galget geahpedit šaddovistebázahusaid dán gaskaárvvus 40 % jagi 2020 rádjai ja 90 % jagi 2050 rádjai.

SPR oaidná, ahte bázahusaid meari galgá goahcat ođasmuvvi energijavugiid ovddidemiin ja oazžut daid álbmoga fáhtemii hálbbes hattiin. Huksema energijabeaktiviluohta galgá buoriduvvot huksennjuolggadusaiguin ja -doarjaguiguin. Nášuvnnalaš dásis galget gárvvistuvvot dálkkádatlágat, maiguin hálldašuvvojit bázahusat ja ruhtaduvvojit dálkkádatrievdama eastindoaimmat ja dorvvastuvvojit eamiálbmogiid vuoigatvuodát dálkkádatrievdamis.

SPR oaidná, ahte riikkaidgaskasaš eamiálbmotpolitihkas galgá vuodjut eandalii geahpedit dálkkádatrievdama hehttehusaid eamiálbmogiidda ja eamiálbmogiid váikkuhanválddi dorvvasteapmái dálkkádatrievdama guoskevaš mearrádusdahkamis. Dálkkádatrievdama geahpedeami doaibmabijut eai oaččo dahkkot nu ahte dat euhcet negatiivvalaččeat eamiálbmogiid dearvvasvuhtii ja birgenlági vejolašvuhtii.

SPR guottiha earenoamážit beaivvášenergijain ávkástallama lasiheami. Bieggafámu lasiheamis sápmelaččaid árbevirolaččat ásaidehttin guovlluin galgá sohppojuvvot ág. sámedikkiin muhto maiddái ág. guovlluid báikkálaš árbevirolaš ealáhusaid ovddasteddjiiguin, earenoamážit boazodoaluin (orohagain) iige bieggafápmu oaččo dahkat stuorit go smávva hehttehusa sápmelaččaid árbevirolaš ealáhusaide⁶ dego sápmelaš boazodollui. Ođasmuvvi energijahámiid lasiheapmi gáibida maiddái bioenergijja geavaheami lasiheami, mii sáhtá lasihit unnagavjačalmmážiid bázahusaid almmá áššáigullelaš filtariid haga. Muhtin guovlluin bioenergijja eoggin uhkida álgoálbmogiid eallinvejolašvuodaid. Bioenergijja eoggin galgá bargot suvdilis vugiin ja proseassas galget gudnejahttojuvvot álgoálbmogiid vuoigatvuodát. SPR geatnegahtá, ahte bioenergijja geavaheami lasiheapmi ii oaččo lasihit unnagavjačalmmážiid bázahusaid ja gáibida, ahte unnagavjačalmmážiid bázahusat galget hálldašuvvot beaktivilu filtariin. Čáhcefámu lasiheapmi ii oaččo uhkidit luondduárvvuid iige dahkat stuorit go smávva hehttehusa sámi kultuvrii. SPR deattuha maid, ahte lavdnji ii leat ođasmuvvi energijahápmi.

SPR lea váimmusfámu lasihemiin vuostá. Sápmelaččaid muittus lea ain Tjernobyl váimmusfápmolihkuhisvuolta 1986:s ja váikkuhusat čuhcet ain sámi servodahkii ja sámiid árbevirolaš ealáhusaide. Váimmusfápmu ii leat buhtes energijahápmi, muhto buktá bázahusaid dan huksema áigge, urána skáhppoma ja loagguma olis ja bázahusaid sajusteami oktavuodas. Davviriikkain, Suomas ja Ruošša lagašguovlluin urána skáhppom. loaggun, ja váimmusfápmolihkohisvuolta sáhtáše duššadit sápmelaš árbevirolaš ealáhusaid eavttuid

Ođđa dálkkádatsoahpamušas galgá sohppojuvvot unnagavjačalmmážiid bázahusaid mearkkašahti geahpedeamis, daid bearráigeahččamii galgá dahkkojuvvot riikkaidgaskasaš bearráigeahččovuogádat ja

⁵ Kyoto protocol, 1997

⁶ Sámi boazodoallu, sámi eanadoallu, čoaggin, bivdin ja eará meahccealáhusat.

stáhtat galget njuolggadusaiguin ja energiijadoarjaguin ráddjet unnagavjačalmmáziid bázahusaid industriijas, johtolagas sihke ruovttuid dálloaluin. Unnagavjačalmmáziid bázahusat eai lálkkašahemiin doaisttáziid ráddjejuvvo earenoamážit, muhto ráddjehusat gusket dušše oppalaš unnagavjačalmmáziid bázahusaide. Eandalii ovddidanriikkaid ruovttuid dálloaluide ja industriijai galgá gárvvistuvvot iežas ruhtadanvuogádat, man bokte ordnejuvvojit hálbbes filterat dáid atnui. Ná sáhttet hálbbet ja beaktilit hálddašuvvot unnagavjačalmmáziid bázahusat globála viidodagas.

Váilevaš buollima dagahan unnagavjačalmmáziid bázahusat dego čáhpes čitna ja giehpa leat stuorát rollas eatnanspáppa liegganeamis go mii lei vuorddehahti. Dáid geahpideapmi buvttáši buriid váikkuhusaid ja bohtosiid jođánit. Unnagavjačalmmáziid bázahusain leat maiddá mearkkašahti dearvvašvuodalaš váikkuhusat, mat dahket menddo árra jápmimiid globála dásis.

Unnagavjačalmmáziid jođálmahttet dálkkádatrievdama eandalii árkatalaš guovllus ja dáid bázahusaid geahpedeapmi lea hui dehálaš dálkkádatrievdama caggamis. Váldooassi unnagavjačalmmáziin johta Ásias áibmorávnnjiid mielde árkatalaš guovlluide. Luoitádettiin muohtaga dahje jieŋa ala giehpa čáhpodahtta daid gierraga. Čáhpes giera njammá beaivváša suonjardeami beaktileappot ja ná muohta dahje jiekŋa suddá johtileappot. Proseassa jođálmahtta liegganeami eandalii árkatalaš guovlluin.⁷

SPR doarjala dasa, ahte mohtorgielkkáid ja njealjejuvllagiid energiijabeaktilvuohta buoriduvvo jođánit. Sámi árbevirolaš ealáhusat dárbašit dáid birgasiid barggustis, muhto dat galggaše ovddiduvvot nu, ahte dat buvttadit unnit bázahusaid. Eandalii njealjejuvllagiid galggaši ovddidit dorvvolaččabun ja dakkárin, ahte dat guođášedje lundui unnit luotta. Dát doarjjoši maiddá biodiversitehta suodjaleami. SPR evttoha, ahte stáhta dutkanlágadusat ovtta fitnodagaiguin ja sámiid árbevirolaš ealáhusaid ovddasteddjuguin álggahivčče dákkár ovddidanbarggu johtilit.

SPR oaidná, ahte dálkkádatrievdama dustemis galgá doahhtalit ON:a biodiversitehtasoahpamuša⁸ artihkal 8(j):a⁹ ja váldit vuhtii árbevirolaš dieđu¹⁰, ođasmahttima ja dábiid ja sápmelaččaid váikkuhanvejolašvuodaid maiddá riikkaidgaskasaš orgánain dán artihkkala vuodul. SPR háliida gidet fuopmášumi maiddá soahpamuša artihkkalii 10(c)¹¹, mii mearrida, ahte soahpamušoassebealit galget suodjalit ja duvdit biologalaš resurssaid árbevirolaš geavaheami árbevirolaš kultuvrralaš vugiid mielde, mat heivejit suodjaleami ja suvdilis geavaheami gáibádusaide. SPR oaidná, ahte artihkal geatnegahtta stáhtaid gudnejahtit sápmelaš árbevirolaš luondugeavaheami.

SPR guoddá fuola das, ahte stáhtat eai leat vel juksan ulbmilis bissehit luonddu mánggalágánvuoda maŋosmannama jagi 2010 rádjai¹². SPR ávžžuha stáhtaid suodjalit luonddu mánggahámatvuoda ja dorvvastit dan eandalii riikkaidgaskasaš biodiversitehtajagi 2010. SPR atná dehálažžan, ahte dálkkádatrievdama váikkuhusaid árbevirolaš dihtui ja dan vuhtiiváldin dálkkádatrievdandutkamušas ja

⁷ Gč. ovdam: Co-Chair's Summary: Melting Ice: Regional Dramas, Global Wake-Up Call Tromsø, 28 April 2009

⁸ United Nation's Convention on Biological Diversity, 1992.

⁹ Article 8(j): *Subject to national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge innovations and practices.*

¹⁰ Árbevirolaš diehtu eará gielain:
Suomagillii: perinteinen tieto
English: traditional knowledge
Norsk: tradisjonell kunnskap

¹¹ Article 10(c) *Protect and encourage customary use of biological resources in accordance with traditional cultural practices that are compatible with conservation or sustainable use requirements;*

¹² Biodiversitehtasoahpamuša oassečoahkkin COP6 jagi 2002 mearridii, ahte soahpamušoassebealit čatnasit bissehit luonddu mánggahámatvuoda gáržuma jagi 2010 rádjai.

mearrádusdahkamis gieđahallošii biodiversitehtasoahpamuša konteavsttas ja vuhtii váldo 2010 mánggasaš startegijas.

SPR evttoha, ahte soahpamuša COP10-čoahkkimis 2010 Nagoyas 18.–29.10.2010 mearriduvvošii, ahte artihkal 8 (j) mánggajahkásaš bargoprográmmii váldošii odđa doaibma: dálkkádatrievdan ja árbevirolaš diehtu. SPR bivdá stáhtaid ovddidit čoahkkimis dán doaimma ollašuvvama.

ON:id dálkkádatrievdansoahpamuša oktavuhtii galggašii vuodđuduvvot eamiálbmogiid virggálaš orgána, mii válmmaštallá ja čuovvu eamiálbmogiid guoskevaš dálkkádatrievdama mearrádusdahkama. Orgána galggašii doaibmat ovttasbarggus ON:id eamiálbmoga bistevas foruma ja biodiversitehtasoahpamuša WG8J-bargojoavvkuin¹³. Orgána doaimma vuodđun galggašii leat ON:id julggaštus eamiálbmogiid vuoigatvuodain¹⁴ (eamialbmotjulggaštus). Orgánii galget dorvvastuvvot doarvái stuorra doaibma- ja áššedovdiresurssat. Dat galgá doaibmat ovttasbarggus ráđđehusaid gaskasaš dálkkádatpanelain¹⁵ ja Árktalaš Ráđiin. Orgánas galget leat ovddastuvvon gokčevaččat eamiálbmogiid álbmotválljen orgánat ja organisašuvnnat mat ovddastit álgoálbmogiid geográfalaš gokčevašvuohta vuhtii válddedettiin.

Stáhtat galget addit sámedikkiide jahkásaččat bissovaš ruhtadeami dálkkádatrievdamii vuogáiduvvamii, dan dutkamii ja iežaset dálkkádatpolitihka ovddideapmái. Juohke sámedikkis galgá doaibmat virgeolmmoš, guhte gieđahallá biras- ja dálkkádatáššiid ja áššedovdilávdegoddi, mii gieđahallá dáid áššiid. Stáhtat berrejit addit bissovaš ruhtadeami dáid doaimmaid várás.

SPR oaidná, ahte dálkkádatrievdandutkamuš galgá lasihuvvot ja dutkamušas berre vuodjut eandalii dálkkádatrievdama váikkuhusaid ja hehttehusaid minimaliseremii árktalaš eamiálbmogiid ássanguovlluin. Dutkama ja dutkanruhtadeapmi galggašii koordinerejuvvot ovttasráđiin stáhtain, Árktalaš Ráđiin ja ág. eamiálbmogiin.

Sámi parlamentáralaš ráđdi ávžžuha Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkiid doaibmat suvdilis ovdáneami vugiid mielde nu ahte energiijaávkkástallan beavttálmuvvá ja dálkkádatrievdeami dagaheaddji bázahusaid mearri geahppána. SPR galggašii maid bargat dan ala ahte ođasmuvvi energiijagálduid geavaheapmi lassána. SPR čatnasa ráhkadit dálkkádatpolitihkalaš prográmma.

¹³ Ad Hoc Working Group on Article 8(j) and related provisions

¹⁴ United Nations Declaration on The Rights of Indigenous Peoples, 2007.

¹⁵ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

Samiskt parlamentariskt råds klimatpolitiska strategi

Antaget av samiskt parlamentariskt råd 14.04.2010

Samiska Parlamentariskt råd sätter högt värde i FN:s råd för mänskliga rättigheters för sitt beslut och verksamhet¹⁶ att betona sambandet mellan klimatförändringar och universella mänskliga rättigheter och för att rådet tar urfolks utsatta situation i beaktande i detta sammanhang. SPR anser att initieringen av olika verksamheter i samband med klimatförändringar på många sätt inverkar på urfolks mänskliga rättigheter. Urfolkens röst måste tydligt göras hörd även i samband med världsomspännande klimatförhandlingar.

SPR ser klimatförändringar i ett större sammanhang: den fortskridande miljöbelastning samt ökande exploatering av naturresurser gör att det blir allt svårare att agera flexibelt och anpassa samiska näringar och livsformer till ett förändrat klimat. SPR konstaterar att det viktigaste sätt för det samiska samhället att anpassa sig till ett förändrat klimat är genom att minska sårbarheten och samtidigt öka resiliens för människan, djuren och naturen i Sápmi.

En global utmaning som klimatförändringarna kan endast lösas genom samarbete och genom att ta till vara det bästa av all kunskap som finns – den samiska kunskapen är därför oerhört viktigt i klimatsammanhanget och en viktig del av lösningen i denna utmaning.

Det samiska språket och det klassificeringssystem det innehåller överför den samiska kulturen och dess traditioner från en generation till en annan. Vid utarbetandet av en beredskapsplan och systematiseringen av resurser skall hänsyn tas till samiskans situation och trygga språkets fortlevnad. För det samiska språkets fortlevnad och den kunskap som är invävd i det krävs det att de samiska näringarna är livskraftiga.

Sametinget skall på ett jämbördigt sätt kunna delta i de beslutsprocesser som handlar om klimatförändringar på nationell och internationell nivå. Sametingen skall ges större rätt att besluta om förvaltning och styrning av sina egna områden. Detta därför att detta ger de bästa möjligheterna till anpassning till klimatförändringar med utgångspunkt i den samiska kulturen.

SPR anser att de svenska och finska staterna skall ratificera ILO:s konvention nr 169 och att staterna implementerar FN:s deklaration¹⁷ om urfolk som en del i de nationella lagarna. SPR kräver att samekonventionen¹⁸ snarast ratificeras enligt det förslag som lagts fram av expertgruppen för detta. Konvention hade möjliggjort att den samiska kulturen utvecklas i tre stater med den samiska kulturen som utgångspunkt. Detta hade även lett till att anpassningen till klimatförändringar blir enklare och tillförsäkras samerna mänskliga rättigheter.

SPR kräver att man, inför FN:s ramavtalsmöte¹⁹ angående klimatförändringar, COP 16 klimatrådsmöte i Mexico i december 2010 om, enas om minskning av utsläpp som är juridiskt

¹⁶ Resolution 7/28, 28 March 2008, Resolution 10/4, and Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on the relationship between climate change and human rights (A/HRC/10/61). Resolution 10/4, para 7 and 8 explicitly mention indigenous peoples among the most vulnerable groups who will feel the most acute affects of climate change:

” *Recognizing* that will these implications affect individuals and communities around the world, the effects of climate change will be felt most acutely by those segments of the population who are already in vulnerable situations owing to factors such as geography, poverty, gender, age, indigenous or minority status and disability,”

¹⁷ C169 The Indigenous and Tribal Peoples Convention, 1989 (International Labor Organisation ILO)

¹⁸ Nordisk samekonvensjon. Utkast fra finsk-norsk-svensk-samisk ekspertgruppe. 2005.

¹⁹ United Nation’s Framework Convention on Climate Change (UNFCCC), 1994.

bindande och att man enas om en sanktionsordning för brott mot detta. SPR kräver att jordens medeltemperatur inte får överstiga 1,5 celsiusgrader. En ökning av medeltemperaturen skulle föra med sig konsekvenser som är omöjliga att förutse och som troligtvis hota urfolkskulturers möjligheter till liv på många ställen i världen. Stater som inte uppfyller utsläppsvillkoren borde betala betydande böter årligen. Dessa medel skulle brukas till utvecklingsländer utveckling av energiproduktion som inte ger upphov till utsläpp. För att vidmakthålla avtalet måste ett internationellt organ, underställt FN, bildas. I samband med detta skall ett organ för urfolk etableras. Detta skall granska huruvida avtalet uppfyllts och hur urfolk påverkats av detta.

SPR kräver att utsläppsnivåerna skall minskas på ett betydande sätt. För en minskning av utsläppsnivåerna i Kyotoprotokollet²⁰ har basåret beslutats vara 1990. SPR finner att enbart ett års utsläpp av växthusgaser används som måttstock är ojämnt och möjliggör en situation där vissa stater i praktiken inte behöver minska sina utsläpp över huvudtaget. SPR kräver att staterna skall minska mängden utsläpp av växthusgaser i genomsnitt med 40% fram till år 2020 och med 90% fram till år 2050.

SPR kräver att utsläppens storlek skall bromsas genom en förändrad energianvändning och på ett ekonomiskt genomförbart sätt göra denna tillgänglig för befolkningarna. En effektiviserad energianvändning skall utvecklas med hjälp av bygglovgivning och stödformer. På nationell nivå skall en miljölagstiftning utvecklas. Med hjälp av denna skall man kontrollera utsläppsnivåer och finansiera verksamhet som förhindrar en klimatförändring och trygga urfolks rättigheter i samband med klimatförändringen.

SPR anser att inriktningen i den internationella politiken som behandlar urfolk skall vara att minska klimatförändringarnas effekter på urfolk och urfolks möjlighet att försäkra sig om den påverkan i de beslut som tas i samband med klimatförändringarna. Åtgärder som tas att lindra klimatförändringarna (mitigation of climate change) får INTE göras på bekostnad av urfolkens välmående och möjlighet att försörja sig.

SPR stödjer särskilt en utökad användning av solenergi. En utbyggnad av vindkraft i traditionella samiska bosättningsområden skall utvecklas i samråd med berörda Sameting. Men även i samråd med företrädare för berörda traditionella näringar. Detta gäller speciellt för rennäringen. Vindkraften får inte i större grad påverka de samiska traditionella näringarna²¹, såsom den samiska rennäringen. Ett förändrat utnyttjande av energislag kräver en utökad användning av bioenergi. I vissa områden hotar produktionen av bioenergi livsunderlaget för urfolk. Produktion av bioenergi skall utformas på ett bärkraftigt sätt. I dessa processer skall hänsyn tas till urfolks rättigheter. SPR kräver att en utökad användning av bioenergi inte får öka nivån av partikelutsläpp och kräver att utsläpp av partiklar skall hanteras med effektiva filtreringsmetoder. En utbyggnad av vattenkraft får inte hota miljövärden och inte ge upphov till mer än mindre påverkan av den samiska kulturen. SPR påminner även om att torv inte hör till kategorin förnyelsebara energikällor.

SPR ställer sig mot utbyggnad av kärnkraft. Bland samerna lever minnet av katastrofen i Tjernobyl år 1986, konsekvenserna av denna påverkar ännu det samiska samhället och traditionella samiska näringar. Denna är inte en ren energikälla. Den ger den upphov till utsläpp av uran, detta dels under utvinningen av detta och även i samband med lagringen av avfallet. I Norden och i dess närområde i Ryssland kan anskaffning och utvinning av uran, och olyckor i kärnkraftverk, komma att förstöra villkoren för traditionella samiska näringar.

I ett nytt avtal skall man enas om utsläpp av partiklar på ett betydande sätt. Och för att mäta dessa skall ett internationellt monitoringorgan upprättas och staterna skall i sina förordningar och

²⁰ Kyoto protocol, 1997

²¹ Samisk renskötsel, samisk jordbruk, samling, jakt och andra areella näringar

energistöd bidra till att minska industrins, kommunikationssektorns och jordbrukets utsläpp av partiklar. I framtiden begränsas inte utsläpp av partiklar speciellt i lagtexterna, begränsningarna berör enbart det totala utsläppet av partiklar. För industriländernas egna jordbruk och industrier skall ett finansieringssystem tas fram, med vars hjälp man producerar ett billigt system av filter för minskningen av dessa utsläpp. I ett globalt perspektiv är detta ett ekonomiskt och effektivt sätt att dämpa utsläppen av partiklar.

Rester av icke förbrända partiklar, såsom sot eller kol, har en större roll i jordens uppvärmning än väntat. Reduktion av dessa utsläpp ger goda och snabba resultat. Rester av dessa partiklar har även en märkbar hälsoeffekt. På global nivå är de upphovet till alltför tidig död. Partiklarna förflyttar klimatförändringen till även arktiska områden och en minskning av dessa utsläpp är av största vikt för att minska klimatförändringarna. Den största delen av partikelutsläpp förflyttar sig från de tätbefolkade områdena i Asien till arktiska områden. När dessa faller ner på snö eller is så blir dess ytor mörkare. En mörk yta suger på ett mera effektivt sätt till sig solens strålning och är på detta sätt upphovet till att isarna och snön smälter i allt snabbare takt. Processen påskyndar uppvärmningen av klimatet även i Arktis.²²

SPR stöder arbetet med att snöskotrars och 4-hjulingars energieffektivitet snabbt förbättras. För de traditionella samiska näringarna är dessa maskiner nödvändiga, men dessa borde utvecklas så att de ger upphov till minskade utsläpp. 4-hjulingar behöver utvecklas till att vara säkrare och till att efterlämna mindre spår i naturen. Detta skulle även stödja skyddet av den biologiska mångfalden. SPR föreslår att ett utvecklingsarbete genast påbörjas där statliga forskningsinstitut, industrin och företrädare för samiska traditionella näringar är delaktiga.

SPR anser att, i motverkandet av klimatförändringar, att man skall ta hänsyn till FN:s avtal om den biologiska mångfalden²³ artikel 8 (j)²⁴ och även beakta traditionell kunskap²⁵, innovation och praxis och samernas möjlighet till påverkan i internationella organ enligt denna artikel. SPR vill fästa uppmärksamheten även på artikel 10 (c)²⁶, som stadfäster att parterna i överenskommelser skall trygga och stödja det traditionella nyttjandet av biologiska resurser i enlighet med traditionella metoder som är tillämpliga för stöd och bred support av de framställda kraven. SPR anser att artikeln förpliktigar staterna att respektera samernas traditionella sätt att nyttja naturen.

SPR är oroad över att staterna, fram till år 2010, ännu inte har nått målet att stoppa minskningen av biologisk mångfald. SPR uppmanar staterna att skydda och trygga naturens mångfald.²⁷ Detta speciellt under 2010, som är biologiska mångfaldens år. Enligt SPR är det av största vikt att klimatförändringens effekter när det gäller traditionell kunskap och att beaktandet av denna i forskning om klimatförändringar och i beslutsfattande behandlas i den kontext som finns uttryckt i överenskommelsen om biologiska mångfald och att den även beaktas i post-2010 strategin.

SPR föreslår, att man på COP10-mötet 2010 i Nagoya 18.-29.10.2010 ska försöka enas om ett beslut, att artikel 8 (j) det fleråriga arbetsprogrammet tar sig an en ny verksamhet: klimatförändring och

²² Se pres.: Co-Chair's Summary: Melting Ice: Regional Dramas, Global Wake-Up Call Tromsø, 28 April 2009

²³ United Nation's Convention on Biological Diversity, 1992.

²⁴ Article 8(j): *Subject to national legislation, respect, preserve and maintain knowledge, innovations and practices of indigenous and local communities embodying traditional lifestyles relevant for the conservation and sustainable use of biological diversity and promote their wider application with the approval and involvement of the holders of such knowledge, innovations and practices and encourage the equitable sharing of the benefits arising from the utilization of such knowledge innovations and practices.*

²⁵ Traditionell kunskap på andra språk:

Finska: perinteinen tieto

English: traditional knowledge

Norsk: tradisjonell kunnskap

²⁶ Article 10(c) *Protect and encourage customary use of biological resources in accordance with traditional cultural practices that are compatible with conservation or sustainable use requirements;*

²⁷ Konventionen om biologisk mångfalds delmöte COP6 år 2002 beslutade att avtalsparterna förbinder sig att stoppa minskningen av den naturliga mångfalden fram till år 2010.

traditionell kunskap. Därmed inbjuder SPR staterna till att utveckla den här verksamhetens genomförande under mötet.

I samband med FN:s klimatförändringsavtal bör ett officiellt urfolksorgan bildas. Dess uppgift är att handlägga och följa de beslut som tas i klimatförändringsprocessen och som rör urfolk. Detta organ skall verka i samarbete med FN:s Permanenta Forum för urfolk och arbetsgruppen för biologisk mångfald, WG8J.²⁸ Grunden för detta organs arbete skall vara FN:s deklaration om urfolks rättigheter²⁹ (urfolksdeklarationen). Organet skall tillförsäkras tillräckliga verksamhets- och expertresurser. Organet bör verka i samarbete med regeringarnas klimatpaneler³⁰ och med Arktiskt råd. Organet skall representeras av tillräckligt antal företrädare ur folkvalda organ och organisationer som företräder urfolk där även den geografiska spridningen är beaktad.

Staterna skall bidra till att Sametingen årligen får fasta anslag för en anpassning till klimatförändringar, till forskning kring dessa och för att utveckla sin egen politik för klimatförändringar. I varje Sameting skall det finnas en tjänsteman som handlägger miljö- och klimatfrågor och ett utskott med sakkunniga som behandlar dessa. För denna verksamhet bör staterna bidra med en permanent finansiering.

SPR anser att forskningen kring klimatförändringar bör utökas och i forskningen borde man fördjupa sig i att studera klimatförändringarnas effekter och minimaliseringen av dessa bland urfolks bosättningsområden i Arktis. Forskningen och finansieringen av denna bör koordineras i samråd med staten, Arktiskt råd och urfolk.

SPR uppmanar det norska, finska och svenska Sametingen att de, i sina verksamheter, verkar för en hållbar utveckling som leder till att energianvändningen effektiviseras och att arbeta för att minska de utsläpp som leder till klimatförändringar. SPR ska också verka för att öka användning av förnyelsebara energikällor. SPR ansluter sig att utarbeta klimatpolitiska program.

²⁸ Ad Hoc Working Group on Article 8(j) and related provisions

²⁹ United Nations Declaration on The Rights of Indigenous Peoples, 2007.

³⁰ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)